

Виділення непатологічних та патологічних форм девіантної поведінки дозволяє диференціювати і конкретизувати заходи, спрямовані на профілактику та корекцію виявлених порушень.

Список літератури:

1. Князева М.П., Трифонов О.А. Медико-социальные аспекты проблем девиантного поведения у детей и подростков// Нарушения поведения у детей и подростков. М., 1981.
2. Ленеєв В.В. Личностные условия мотивации преступного поведения //Криминальная мотивация. М., 1986.
3. Зейгарник Б.В., Братусь Б.С. Очерк по психологии аномального развития личности. М., 1981.
4. Худик В.А. Психология аномального развития личности в детском и подростковом возрасте. К., 1993.

Надійшла до редколегії 06.01.97

Клюєв О.М., Якушко П.М.

ДО ПИТАННЯ ПРО УПРАВЛІННЯ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Радикальне оновлення всіх сфер життя, перехід до громадянського суспільства і правової держави вимагають постійного пошуку нових способів і прийомів роботи органів внутрішніх справ. В умовах переходу України до ринкових відносин, становлення дієздатних структур громадянського суспільства та правової держави проблема удосконалення управлінської діяльності має особливе значення. Враховуючи існуючий стан оперативної обстановки та прогностичну оцінку розвитку криміногенної ситуації в державі, цілеспрямована діяльність органів внутрішніх справ на виконання поставлених завдань можлива тільки при забезпеченні ефективного управління.

Достатньо жорсткий режим обмеження доступу до спеціалізованих галузей знань та практики традиційно характерний для фахівців правоохоронної діяльності. На практиці це призвело до того, що в галузі спеціалізованих сфер був і залишається обмежений приплив теоретичних та практичних досягнень з інших, більш віддалених до змісту галузей науки та практики. Це особливо характерно для співвідношення управління та оперативно-розшукової діяльності, яка до нині носить конспіративний характер, має багато обмежень у зв'язку з її суто спеціфічною тактикою боротьби зі злочинністю. До усвідомлення цього факту прийшло багато вчених-юристів, які закликають «до зміни режиму взаємовідносин різних складових оперативно-розшукової діяльності», маючи на увазі пом'якшення режиму таємності щодо організаційно-управлінського рівня. І.П. Коляченко особливо підкреслює те, що теорія та практика оперативно-розшукової діяльності ще приверне увагу вчених та

практиків не тільки в цій галузі, але і в галузі інших юридичних та спеціальних наук.

Процес формування управління як науки, як галузі самостійних досліджень був викликаний необхідністю застосування найбільш ефективних методів управління в процесі організації виробництва, конкурентною боротьбою «за місце під сонцем» на світовому ринку, потребами великого бізнесу, розвитком розподілу функцій, відповідальності і повноважень в державному механізмі. Початком визнання управління як науки вважають вихід в 1911 р. книги американського інженера Ф.У.Тейлора «Принципи наукового управління» [1, с.4].

Відомо, що в галузі управління вітчизняні наука і практика відстають від економічно розвинутих країн приблизно на тривалість соціалістичного будівництва. У 20-ті роки ХХ ст. багато вчених і практиків - наші співвітчизники - висловлювали ідеї та гіпотези, які визначили магістральні довготривалі напрямки розвитку науки про управління і передбачили досягнення сучасного менеджменту [2]. Однак для вітчизняної науки та практики управління все скінчилося розгромом непу і довгими роками державно-монополістичного адміністрування.

Але, незважаючи на перевагу адміністративних заходів в практиці управління, наука в теоретичній її частині розвивалася у працях Л.І.Абалкіна, А.Г.Аганбегяна, О.В.Козлова, Г.Х.Попова та ін. Особливо треба підкреслити, що теоретичні і методичні основи управління в органах внутрішніх справ в умовах тоталітарної системи під наглядом жорсткої цензури розробляли та втілювали в життя такі видатні українські вчені та практики, як О.М.Бандурка, І.П.Голосниченко, М.М.Дорогих, Л.В.Коваль, О.С.Панченко, В.М.Плішкін та ін.

На даному етапі діяльності правоохоронних органів першорядного значення набувають заходи щодо вдосконалення організації управління і праці. Вживаються заходи щодо підвищення ефективності управління органами внутрішніх справ, послідовного реформування командно-бюрократичних принципів та методів управління і забезпечення переходу на сучасні управлінські технології.

З приводу принципового питання співвідношення понять «організація» та «управління» серед вчених існують різні погляди в залежності від того, в якій з галузей знань працює автор: у галузі технічних наук, біології, економіки, права або інших. Кожна з галузей знань оперує своїми поняттями організації та управління.

Найбільш повно розкривають ці поняття автори філософських праць з кібернетики, розглядаючи управління та організацію як

рівноцінні поняття, без їх підпорядкування один одному. “І управління, і організація не існують самі по собі. Вони носять підпорядкований характер і діють в межах якоїсь третьої категорії. Такою категорією є система” [3, с.118]. Система характеризується цілісністю (властивість цілого - це дещо більше, ніж властивості елементів, що складають це ціле) складом, структурою, взаємозв'язком із зовнішнім середовищем і т.і. Представниками праксеології (науки про організацію) встановлено таке співвідношення: “Організація не є і не може бути частиною управління, а в усіх випадках управління складає частину загальної організації. Точніше, управління підпорядковується організаційному фактору” [4, с.49]. Аналогічна думка: “Під організацією розуміється структура, склад, в межах якого проводяться окремі заходи. Управління ж - це сукупність скоординованих заходів, спрямованих на досягнення певної мети. Організація - це свого роду “анатомія” підприємства, управління - це його фізіологія”. Якщо хочете, організація - це “статика” справи, управління - її “динаміка” [5, с.27]. Представники менеджменту - науки про управління (спочатку А.Файоль, потім А.Сміт та ін.) - більш широко розуміли управління, а організацію розглядали як одну з його функцій.

Організаційний підхід до управління дозволяє виявити низку важливих моментів. Само по собі управління має певну структуру і порядок з “організацією та управлінням” можна говорити про “організацію управління” (розуміючи під управлінням, наприклад, вид людської діяльності, спрямований на зміну стану системи) і навіть про “управління організацією” (розуміючи під організацією, наприклад, групу людей).

Наука про управління в соціальному аспекті (виключаючи технічний і біологічний) розрізняє поняття “управління” та “організація”, у тому числі кожне з названих понять має кілька смислових трактувань.

Наприклад, управління як функція є видом людської діяльності по керівництву людьми в найрізноманітніших організаціях. Тобто управління - це таке керівництво людьми, використання засобів та методів, які дозволяють виконувати поставлені завдання гуманним, економічним і раціональним шляхом. З іншого боку, управління - галузь знань, що дозволяє здійснювати управління творчою діяльністю людини. У даному випадку управління як поняття, що включає методи і тактику, розуміється дуже широко: від самоуправління людини, яка ставить перед собою цілі, до управління організацією. І нарешті, управління - це соціальна верства тих людей, які здійснюють роботу по управлінню.

Поняття організації в сучасній науці теж має кілька смислових значень. По-перше, під організацією розуміється стан системи, що призначена для вирішення конкретних завдань або виконання функцій, визначених метою. По-друге, організація розуміється як функція управління поряд з іншими його функціями: плануванням, обліком, контролем, оцінкою та ін. По-третє, організація - група людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальних цілей. Організація в усіх перерахованих смислових визначеннях є предметом вивчення управлінської науки.

Ми згодні з думкою, що під організацією необхідно розуміти систему. Додамо, деякий статистичний стан спочатку сформованої системи (призначеної для вирішення конкретних завдань та виконання функцій, що визначені метою), яка без впливу на неї динамічно не змінюється. Змінити організацію (систему) можна тільки в результаті впливу на неї. Таким "обурюючим" статичний "спокій" впливом є управління, яке і призводить до зміни організації.

Як нам здається, логічним висновком зі сказаного є той факт, що управління є ведучою ланкою організаційної системи. Тому організаційний ефект - це перш за все ефект управління. За образним висловом одного з представників науки про управління "немає нічого більш постійного в природі, ніж організаційна система, що постійно змінюється у часі" [6, с.58]. Русійною силою зміни є управляючий вплив.

Управління багатоаспектне. Аспекти управління - це свого роду абстракції. У дійсності немає окремо економічних проблем управління. Як не існують окремо правові, організаційні, соціально-психологічні та інші проблеми. Ці сторони розмежовані в теорії, але на практиці вони єдині. Практичні проблеми управління - комплексні. Тому розгляд системи управління як суми аспектів завжди відірваний від дійсності. Навіть, якщо всі аспекти взяті до уваги, залишається проблема їх взаємодії. Кажучи про біологічний, медичний, психологічний, організаційний, соціальний, політичний та економічний аспекти, припускають існування буцімто окремих проблем. Але у дійсності є проблема, "а різні прикметники описують лише різні підходи до її вивчення" [7, с.99].

У визначенні управління ми говорили про цілеспрямований вплив на управляючу систему (організацію) з метою творчого результату. Однак на організацію постійно щось впливає, оскільки де нема руху, там нема життя. Вплив може здійснюватися як зовнішнім для системи середовищем, так і свідомо людьми. Свідомий вплив на організацію теж може мати різні наслідки для системи. Управління як гострий меч. Питання в

тому, за що схопитися: за рукоятку чи за гостре лезо. Організація і управління як процес розподілу атомних ядер, звільняють велетенську енергію, що раніше була присутня в тій чи іншій системі [7, с.15]. І проблема в тому, щоб енергія була спрямована на творення.

Застосування загальних принципів, функцій, методів управління з окремих сферах діяльності людей призвело до появи численних галузевих теорій управління: управління виробництвом, управління технологіями, управління фінансами, управління соціальною роботою, управління ібройними силами і т.п.

Наука управління і практична реалізація її здобутків в розвинутих демократичних країнах знайшли досить широке застосування, але в Україні вони тільки проходять своє становлення, хоча можна констатувати, що в її межах вже зароджується новий напрямок - управління правоохоронною системою, зокрема управління органами внутрішніх справ" [1, с.4]. У зв'язку з цим необхідно назвати низку ряд наукових праць та навчальних посібників українських вчених в галузі управління органами внутрішніх справ, надрукованих останнім часом, таких як: "Адміністративна діяльність в органах внутрішніх справ" за ред. І.П.Голосниченка і Я.Ю.Кондратьєва (1995 р.), "Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення" О.М.Бандурки (1996 р.), "Адміністративне право" Л.В.Ковалія (1996 р.) та ін.

Розширення сфери діяльності правоохоронної системи, ускладнення криміногенної ситуації, поглиблення розподілу праці за функціональними і посадовими ознаками, зростання актуальності захисту прав і свобод людини в демократичній і правовій державі, яка будується в Україні, підвищує значення управління і організації праці в органах внутрішніх справ.

Список літератури:

1. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Х., 1996.
2. Корицкий Э.В. и др. Советская управленческая мысль 20-х годов. Кр. имен. справ. 1990.
3. Петров А.С. Экономические основы управления производством. М., 1966.
4. Боголепов В.П. и др. Организация и управление (вопросы теории и практики). М., 1968.
5. Терешенко В.И. Организация и управление. Опыт США. М., 1965.
6. Лерер Р.Н. Производительность труда "белых воротничков". М., 1989.
7. Попов Г.Х. Проблемы теории управления. М., 1974.

Надійшла до редколегії 20.03.97